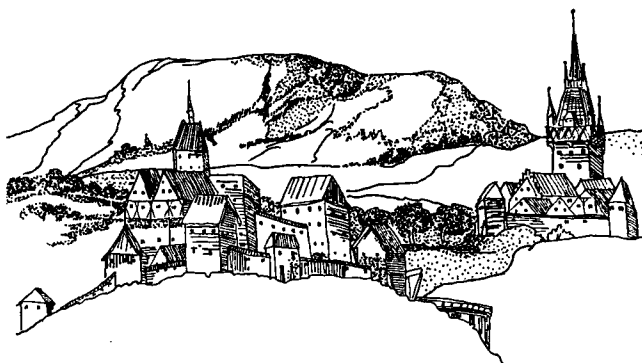

MAŁGORZATA
CHOROWSKA

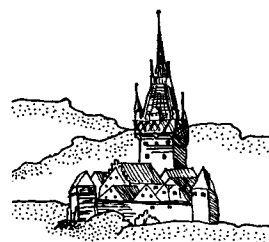

REZYDENCJE
ŚREDNIOWIECZNE
NA ŚLĄSKU

ZAMKI, PAŁACE, WIEŻE MIESZKALNE

OFICyna WYDAWNICZA
POLITECHNIKI WROCLAWSKIEJ
WROCLAW 2003

Wstęp	9
1. Rys historyczny	19
1.1. Przemiany sieci osadniczej na Śląsku do początku XIV w.	19
1.2. Geneza założeń mieszkalno-obronnych. Topografia i właściciele	23
2. Siedziba pańska w dobie rozkwitu władzy książęcej do końca XIII wieku	37
2.1. Pałac w Europie do połowy XIII w.	37
Za Karolingów	37
Układ przestrzenny i program	38
Aula	40
Kaplica	41
Od palatium do castrum	41
Rezydencje biskupie	43
2.2. Pałace książęce i biskupie na Śląsku	45
Wrocław – zamek na Ostrowie Tumskim do połowy XIII w.	45
Wleń – zamek do połowy XIII w.	52
Legnica – <i>curia regale</i> Henryka Brodatego	55
Zamek wrocławski w 2. połowie XIII w.	59
Dwory książęce i biskupie	63
Milicz – pałac biskupi z końca XIII lub 2. dekady XIV w.	68
2.3. Pierwsze przykłady domów na zamku	70
2.4. Geneza wieży mieszkalnej w Europie	75
2.5. Wieża mieszkalna na Śląsku jako siedziba książąt dzielnicowych	80
3. Siedziba pańska w czasach rozdrobnienia władzy książęcej i emancypacji rycerstwa od końca XIII wieku do lat 30. XV w.	85
3.1. Wzorce europejskie	85
3.2. Dom zamkowy na Śląsku – założenia wielodzielne i jednodzielne	88
Geneza i usytuowanie budynku	88
Domy jednoizbowe	91
Domy dwuizbowe	94
Domy wieloizbowe	101
Domy wieloskrzydłowe	103
Program funkcjonalny. Dyspozycja pozioma	106
Dyspozycja pionowa	107
3.3. Wieża mieszkalna w Europie	109
3.4. Wieża mieszkalna na Śląsku jako siedziba wielkich i średnich feudalów do połowy XIV w.	111
Lokalizacja	112
Obronność	113
Program	113

Pytania wokół zamków w Urazie i Jędrzychowie	114
Siedlęcín – ostatni duży donżon książęcy	122
Wieże w Świnach i Płoninie jako górskie prywatne donżony warowne	125
Wieża mieszkalna jako szlacheckie gniazdo rodowe	131
Bystrzyca Kłodzka – wieża jako siedziba wójta	134
3.5. Dwór wieżowy jako siedziba rycerska na Śląsku do czasu wojen husyckich	135
Program	136
Przykłady wież mieszkalnych z ziemi kłodzkiej	137
Przykłady wież rycerskich (Gościszów i Lipa)	142
Wieże mieszkalne z okolic Wrocławia	145
Wieże z pełną kondygnacją piwniczną (Witków, Wierzbna, Wilków Wielki)	148
4. Siedziba pańska w warunkach rozkwitu miast i folwarku pańszczyźnianego od początku XV w. do lat 30. XVI w.	153
4.1. Wzorce europejskie	153
4.2. Rezydencje książęce na Śląsku	158
Legnica	158
Grodzic	160
Ząbkowice	163
4.3. Dwory zamożnego rycerstwa i patrycjatu	166
Dwory nieregularne, rozbudowywane wokół starszych wież mieszkalnych	167
Dwory regularne na planie czworobocznym	175
4.4. Późne wieże mieszkalne jako siedziby jednowioskowego rycerstwa i administratorów dóbr ziemskich	185
4.5. Pałace i dwory miejskie w XIV i XV w.	194
4.6. Dom pański w zespole zamkowym lub dworskim	202
Lokalizacja	202
Funkcja	202
Układ przestrzenny	205
Schody śrubowe	207
5. Program architektoniczny i wystrój pomieszczeń mieszkalnych i reprezentacyjnych	209
5.1. Charakterystyka wnętrza z XIII w.	209
Ściany	209
Otwory	209
Stropy i sklepienia	211
5.2. Charakterystyka wnętrza z XIV w.	213
Ściany. Polichromie	213
Otwory i wnęki	215
Stropy i sklepienia. Problem przekryć kaplic	216
5.3. Charakterystyka wnętrza z XV w. i 1. tercji XVI w.	217
Ściany. Polichromie. Galerie herbowe	217
Zielone Komnaty	220
Sklepienia i stropy	221
Drzwi wewnętrzne	227
5.4. Aule. Ciąg aneksów bocznych	227
5.5. Izby	231
5.6. „Ciepłe izby”	234
6. Wygląd zewnętrzny budynków	239
6.1. Bryła	239
Bryła wież	239

Bryła pałaców	243
6.2. Elewacje i otwory	246
W XIII wieku i początkach XIV wieku	246
Od końca XIII do końca XIV w.	246
W XV i 1. tercji XVI w.	253
6.3. Wykusze, loggie, belwedery	261
7. Warsztat budowlany. Chronologia	263
7.1. Materiał i technika budowlana	263
Mury ceglane	264
Mury kamienne	266
Strzępia, rusztowania	268
Mury stężane drewnem, konstrukcje drewniane wystające z murów	269
Narożniki z ciosów	270
Fundamenty	270
Konstrukcja stropów	272
Konstrukcja sklepień	273
Pokrycie dachów	274
Montaż obramień otworów	276
7.2. Warsztaty budowlane	277
8. Zaplecze domu	281
8.1. Kuchnie	281
Kuchnie w Europie	281
Kuchnie na Śląsku	282
8.2. Urządzenia grzewcze	290
8.3. Urządzenia sanitarne	297
9. Podsumowanie	303
Bibliografia	311
Skorowidz wybranych miejscowości z terenu Śląska, ziemi kłodzkiej i Łużyc	329
Medieval Residences in Silesia. Castles, palaces, manor houses, towers (summary)	333